

MỐI QUAN HỆ HỢP TÁC GIỮA NHÓM BỘ TƯ (QUAD) VÀ ASEAN Ở KHU VỰC ẨM ĐỘ DƯƠNG - THÁI BÌNH DƯƠNG: HIỆN TRẠNG VÀ TRIỂN VỌNG ^(*)

NGUYỄN LÊ THY THƯƠNG*

Vào năm 2017, cựu Tổng thống Mỹ Donald Trump đã khởi động lại đối thoại an ninh Bộ tứ (Quadrilateral Security Dialogue - QUAD) vốn bị đình trệ từ lâu giữa Hoa Kỳ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ. Sau khi lên nắm quyền, chính quyền Biden đã tăng cường hơn nữa QUAD về hệ thống, nội dung và hình thức, đồng thời nhận được sự tích cực hưởng ứng của các nước thành viên. Do có vị trí địa lý quan trọng trong khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, ASEAN được xác định là đối tác quan trọng của QUAD, đặc biệt là khi giữa hai bên có sự hội tụ về chiến lược và lợi ích. QUAD đã nỗ lực gây ảnh hưởng chiến lược đối với ASEAN bằng cách tăng cường quan hệ chính trị, mở rộng hỗ trợ kinh tế và tăng cường hợp tác an ninh. Chẳng hạn, bốn nước đã nhiều lần nhấn mạnh đến vị trí trung tâm của ASEAN trong khu vực và cố gắng mở rộng trao đổi với các nước thành viên ASEAN bằng cách tạo ra "QUAD +"... Cần lưu ý rằng, trước khi chính thức hình thành QUAD, bốn nước Hoa Kỳ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ đã có quan hệ hợp tác sâu rộng với ASEAN trên các lĩnh vực kinh tế, an ninh và chính trị, góp phần đặt nền móng

cho sự tương tác giữa QUAD và ASEAN. Trong bối cảnh bốn nước có ý định tăng cường hợp tác với ASEAN bằng cách xây dựng một cơ chế tập thể, việc tìm hiểu về hiện trạng và tiến triển của mối quan hệ giữa QUAD và ASEAN có ý nghĩa thiết thực và quan trọng.

1. Hội tụ chiến lược giữa QUAD và ASEAN trong khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương

Vào tháng 12 năm 2004, để phối hợp công tác tái thiết tại các khu vực bị sóng thần ở Ấn Độ Dương, hải quân Hoa Kỳ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ đã thành lập một "nhóm nòng cốt" cứu hộ nhân đạo, trở thành nỗ lực hợp tác đầu tiên giữa bốn quốc gia. Năm 2006, Thủ tướng Nhật Bản khi đó là Shinzo Abe đã đề xuất sáng kiến thành lập "Tứ giác kim cương Mỹ-Nhật-Australia - Ấn Độ" dựa trên việc theo đuổi "các giá trị chung". Vào tháng 5 năm 2007, bốn nước Hoa Kỳ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ đã tổ chức cuộc họp đầu tiên thông qua Diễn đàn khu vực ASEAN (ARF) và QUAD do đó đã được thiết lập. Nhưng sau đó, việc giải tán nội các Abe của Nhật Bản và sự rút lui của chính phủ Ấn Độ và Australia đã khiến quá trình hợp tác QUAD rơi vào bế tắc (1).

*ThS. Viện Nghiên cứu Nam Á, Tây Á và Châu Phi, Viện Hàn lâm KHXH Việt Nam

Năm 2012, trong văn kiện chính thức về quốc phòng của chính phủ Australia, khái niệm "Vòng cung chiến lược Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương" đã được đề cập (2). Năm 2013, Thủ tướng Abe lần đầu tiên đề xuất khái niệm "Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương" và vào tháng 8 năm 2016, ông đặt tên cho khái niệm chiến lược "Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tự do và rộng mở" (3). Vào tháng 11 năm 2017, Tổng thống Trump tuyên bố tại Việt Nam rằng "Hoa Kỳ sẽ tạo ra một tầm nhìn Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tự do và mở, trong đó tất cả các nước sẽ cùng nhau phát triển thịnh vượng" (4). Kể từ đó, khái niệm "Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương" đã trở thành khái niệm mới đối với Mỹ, Nhật Bản, Australia và các nước khác nhằm tăng cường hợp tác ở khu vực châu Á - Thái Bình Dương. Để thúc đẩy hơn nữa hợp tác chiến lược trong khu vực Ấn Độ - Thái Bình Dương, bốn nước Mỹ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ đã khởi động lại QUAD vào tháng 11 năm đó, đạt được sự đồng thuận về "lợi ích chung và các vấn đề khu vực trong khu vực "Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương" và hình thành khuôn khổ hợp tác. Vào tháng 12-2017, chính quyền Trump đã công bố phiên bản mới của Chiến lược an ninh quốc gia, một lần nữa nhấn mạnh "sự cần thiết phải tăng cường hợp tác bốn bên với Nhật Bản, Australia, Ấn Độ và các nước khác trong khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương" (5). Rõ ràng, sau giai đoạn trầm lắng nhất định, các thành viên của QUAD vẫn hợp tác với nhau và cần nhau vì nhiều lý do chiến lược và lợi ích chung. Một trong những động lực chính thúc đẩy sự hợp tác của nhóm QUAD là mối quan ngại về sự trỗi dậy của Trung Quốc và những thách thức an ninh liên quan. Các quốc gia trong nhóm QUAD đều có lợi ích trong việc duy

trì sự ổn định và tự do hàng hải ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, nơi Trung Quốc ngày càng thể hiện sự hiện diện mạnh mẽ và có những hành động gây lo ngại. Các thành viên QUAD đã cùng chia sẻ mục tiêu duy trì an ninh và ổn định trong khu vực. Sự hợp tác giữa các quốc gia này nhằm tăng cường khả năng đối phó với các mối đe dọa an ninh truyền thống và phi truyền thống, bao gồm khủng bố, cướp biển, và các thảm họa tự nhiên. Bên cạnh đó, hợp tác kinh tế giúp các nước này gia tăng sự phụ thuộc lẫn nhau, tạo nền tảng vững chắc cho mối quan hệ lâu dài. Hơn nữa, các quốc gia trong nhóm QUAD đều là những nền dân chủ lớn và chia sẻ các giá trị về pháp quyền, tự do hàng hải, và trật tự quốc tế dựa trên luật pháp. Sự đồng thuận về các giá trị và nguyên tắc này là yếu tố quan trọng giúp duy trì sự hợp tác.

Dưới sự lãnh đạo của Hoa Kỳ, QUAD đã dần phát triển thành khuôn khổ cốt lõi của hệ thống hợp tác khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Vào tháng 6 và tháng 11 năm 2018, bốn quốc gia Hoa Kỳ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ đã tổ chức tham vấn về các vấn đề cùng quan tâm ở khu vực Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương trong Hội nghị thượng đỉnh Đông Á. Tháng 9-2019, QUAD chính thức được nâng cấp lên cơ chế hợp "cấp bộ trưởng". Vào tháng 10 năm 2020, cuộc họp cấp bộ trưởng lần thứ hai của bốn nước đã thảo luận về hợp tác trong các lĩnh vực "an ninh biển, an ninh mạng và xây dựng cơ sở hạ tầng" (6).

Sau khi chính quyền Joe Biden lên nắm quyền, thể thức và nội dung của hợp tác QUAD đã được nâng cấp một cách đáng kể. Hội nghị thượng đỉnh các nhà lãnh đạo đầu tiên của Bộ tứ, được tổ chức trực tuyến vào tháng 3 năm 2021, đã vạch ra tầm nhìn và mục đích của nhóm, nhấn mạnh rằng mục tiêu chính của nhóm là hợp tác giải quyết

những thách thức chung mà khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương đang phải đối mặt. Một chương trình nghị sự toàn diện hơn đã được nêu trong tuyên bố được đưa ra sau khi hội nghị thượng đỉnh trực tiếp được tổ chức tại Washington vào tháng 9 năm 2021, bao gồm các lĩnh vực hợp tác quan trọng như kết nối mạng, không gian vũ trụ, chống khủng bố... Quan hệ đối tác cơ sở hạ tầng QUAD đã được công bố, với mục đích mở rộng hợp tác với G7, G20 và Liên minh châu Âu (EU) cũng như thúc đẩy một số sáng kiến cơ sở hạ tầng đang diễn ra. Hội nghị thượng đỉnh trực tiếp tiếp theo, được tổ chức tại Tokyo vào tháng 5 năm 2022 nhấn mạnh việc thực hiện các cam kết và một số lợi ích hữu hình cho khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, đưa ra khoản hỗ trợ trị giá 50 tỷ USD cho cơ sở hạ tầng trong 5 năm tới và hợp tác về đa dạng hóa nhà cung cấp 5G và chuỗi cung ứng chất bán dẫn. QUAD cũng tuyên bố triển khai Gói giảm thiểu và thích ứng với biến đổi khí hậu QUAD (Q-CHAMP), Quan hệ đối tác an ninh mạng QUAD, Nguyên tắc về chuỗi cung ứng công nghệ quan trọng, Quan hệ đối tác Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương về nhận thức lĩnh vực hàng hải (IPMDA) và Quan hệ đối tác QUAD về hỗ trợ nhân đạo và Cứu trợ thiên tai ở Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương. Hội nghị thượng đỉnh trực tiếp lần thứ ba được tổ chức ở Nhật Bản vào tháng 5-2023 có trọng tâm đặc biệt là hợp tác với Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN), Diễn đàn Quần đảo Thái Bình Dương (PIF), và Hiệp hội Vành đai Ấn Độ Dương (IORA) (7).

Về bản chất, việc Mỹ, Nhật Bản, Ấn Độ và Australia thúc đẩy thiết lập cơ chế đối thoại an ninh bốn bên có động lực chiến lược mạnh mẽ đằng sau. Một mặt, Mỹ muốn giành thêm quyền kiểm soát địa lý và thúc đẩy hệ thống chiến lược Ấn Độ

Dương - Thái Bình Dương do nước này lãnh đạo; mặt khác, bốn nước không chỉ muốn mở rộng ảnh hưởng của trong khu vực, đạt được lợi ích kinh tế và chiến lược to lớn mà còn muốn đoàn kết để cùng nhau kiềm chế sự trỗi dậy của Trung Quốc. Mặc dù Trung Quốc không được QUAD trực tiếp nhắc đến, nhưng việc các nước, đặc biệt là Mỹ nhiều lần nhấn mạnh những mối quan ngại chung đều ngầm ám chỉ Trung Quốc một cách không thể nhầm lẫn. Mỹ đã nhiều lần thể hiện lo ngại về sự trỗi dậy Trung Quốc trong các sự kiện ngoại giao như Đối thoại Shangri-La, Hội nghị Bộ trưởng Quốc phòng ASEAN và Hội nghị Lãnh đạo ASEAN. Trong cả Chiến lược An ninh Quốc gia (NSS) và Chiến lược Quốc phòng (NDS) của chính quyền Trump, Trung Quốc đều được xác định là “đối thủ cạnh tranh theo chủ nghĩa xét lại”. Chính sách đối với Trung Quốc của chính quyền Biden sau khi nhậm chức đã tiếp nối tư duy cạnh tranh với Trung Quốc của chính quyền Trump. Khi Trung Quốc được đề cập trong Chiến lược Ấn Độ - Thái Bình Dương và Chiến lược An ninh Quốc gia của Mỹ, Bắc Kinh bị định hình như một mối đe dọa trung tâm đối với sự cởi mở, an ninh và thịnh vượng trong khu vực. Chiến lược an ninh quốc gia của Mỹ năm 2022 cũng chỉ ra rằng “Khi chúng tôi làm việc với các đối tác khu vực Nam Á để giải quyết biến đổi khí hậu, đại dịch COVID-19 và hành vi ép buộc của Trung Quốc, chúng tôi sẽ thúc đẩy sự thịnh vượng và kết nối kinh tế trên khắp khu vực Ấn Độ Dương. QUAD và AUKUS cũng sẽ là yếu tố quan trọng trong việc đối phó với các thách thức khu vực, và chúng tôi sẽ tiếp tục củng cố sức mạnh tập thể bằng cách làm cho các đồng minh và đối tác trở nên gần gũi hơn bao gồm việc khuyến khích mối liên kết chặt chẽ hơn giữa các quốc gia Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương và Châu Âu

có cùng quan điểm.” (8). Có thể thấy, sử dụng liên minh để kiềm chế và cân bằng Trung Quốc là phương tiện chiến lược chính của chính quyền Biden, và QUAD là một phần then chốt trong đó. Chậm rãi nhưng chắc chắn, các tuyên bố của Mỹ nói chung và QUAD nói riêng đã nhấn mạnh hơn đến những thách thức do hành vi và hành động của Trung Quốc đặt ra.

Nếu như đối với QUAD, vai trò của ASEAN trong việc thúc đẩy xây dựng trật tự Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương ngày càng trở nên nổi bật thì đối với ASEAN, sự hình thành của cấu trúc khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương với QUAD là điểm tựa cũng là một ý tưởng hấp dẫn. Là thành viên quan trọng của ASEAN, Indonesia đã trở thành quốc gia đầu tiên thúc đẩy khái niệm Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Vào tháng 1 năm 2018, Bộ trưởng Ngoại giao Indonesia Retno Marsudi đã tuyên bố trong một bài phát biểu rằng “Ngoại giao Indonesia không chỉ cam kết với khu vực châu Á - Thái Bình Dương mà còn xây dựng ý thức rộng hơn về chủ nghĩa khu vực với các nước dọc theo Ấn Độ Dương”. Vào tháng 4 cùng năm, Indonesia một lần nữa ủng hộ khái niệm hợp tác Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tại Hội nghị Cấp cao ASEAN. Vào tháng 11-2018, trong bài phát biểu tại Hội nghị thượng đỉnh Đông Á, Tổng thống Indonesia Jokowi Widodo đã đặt nền tảng lý thuyết-khái niệm cho khái niệm “Trung tâm ASEAN” bằng cách nhấn mạnh tính cởi mở, toàn diện, minh bạch, tôn trọng luật pháp quốc tế và vai trò trung tâm của ASEAN. Các nước ASEAN đã khẳng định sự đồng thuận với sáng kiến của Indonesia tại Hội nghị cấp cao Đông Á và nhất trí về việc ban hành “Tầm nhìn Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương” phù hợp với lợi ích chiến lược của riêng mình (9).

Vào tháng 6 năm 2019, Hội nghị Cấp cao ASEAN lần thứ 34 đã thông qua “Tầm nhìn ASEAN về Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương”. Về nội dung, khái niệm Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương của ASEAN đã xác lập hai nguyên tắc và vạch ra hai mục tiêu phát triển lớn. Về nguyên tắc, đầu tiên là xây dựng một cấu trúc khu vực có lợi cho sự thịnh vượng và phát triển của tất cả các quốc gia dựa trên sự toàn diện và hợp tác. Thứ hai là nhấn mạnh vai trò trung tâm và vai trò quan trọng của ASEAN trong khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Về mục tiêu phát triển, các nước ASEAN không chỉ phải duy trì tiến trình xây dựng cộng đồng khu vực và củng cố các cơ chế khu vực do ASEAN dẫn dắt hiện có mà còn phải thúc đẩy hợp tác kinh tế nội khối, tạo môi trường thuận lợi cho hòa bình, ổn định và thịnh vượng của khu vực (10). ASEAN ủng hộ khái niệm hợp tác khu vực dựa trên chủ nghĩa đa phương, chủ yếu bằng cách tăng cường quan hệ kinh tế với các nước trong và ngoài khu vực, làm phong phú các cơ chế hợp tác khu vực và tạo ra cấu trúc khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương cởi mở và toàn diện hơn.

2. Thực trạng quan hệ hợp tác QUAD - ASEAN

Nhìn chung, quan hệ giữa QUAD và ASEAN được thể hiện ở ba khía cạnh: *Thứ nhất*, tăng cường quan hệ chính trị và lấy ASEAN làm mục tiêu chính của QUAD để củng cố quan hệ chính trị. *Thứ hai* là mở rộng hỗ trợ kinh tế và coi ASEAN là mắt xích then chốt trong việc mở rộng hợp tác kinh tế và bảo vệ lợi ích kinh tế. *Thứ ba* là tăng cường hợp tác an ninh, coi ASEAN là điểm tựa an ninh quan trọng ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Tóm lại, dưới tác động của “Chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương”, QUAD đã tăng cường quan tâm và đầu tư vào ASEAN,

trong khi đó ASEAN cũng có những phản ứng phù hợp dựa trên nhu cầu chiến lược của riêng mình.

2.1. Tăng cường quan hệ chính trị

Khi tái khởi động QUAD, Trump từng nói: “Chúng tôi hy vọng các đối tác của chúng ta trong khu vực sẽ mạnh mẽ, độc lập và thịnh vượng, có khả năng làm chủ vận mệnh của mình chứ không trở thành chư hầu của bất kỳ ai”, đây là những gì đằng sau tầm nhìn về một khu vực Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương tự do và cởi mở” (11). Alice Wells, khi đó là Phó Trợ lý Ngoại trưởng Hoa Kỳ, đã chỉ ra rằng “cơ chế Đối thoại Tứ giác là biểu hiện tự nhiên của mối quan hệ chung và sự hội tụ lợi ích giữa các quốc gia dân chủ ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương” (12). Với tư cách là điểm tựa địa lý của khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, ASEAN rõ ràng là mục tiêu chính trong sự “hội nhập lợi ích” của các quốc gia thành viên trong QUAD.

QUAD đã nhiều lần nhấn mạnh ủng hộ vị trí trung tâm của ASEAN để thể hiện tầm quan trọng và sự ưu ái đối với các nước ASEAN. Vào tháng 6 năm 2018, các quốc gia thành viên của QUAD đã cùng tuyên bố tại một cuộc họp chung rằng họ “ủng hộ vị trí trung tâm của ASEAN trong cấu trúc khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương và cơ chế do ASEAN dẫn dắt, đồng thời thúc đẩy hòa bình và an ninh và thịnh vượng ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương thông qua hợp tác với các nước liên quan”. Vào tháng 11 năm 2019, trong cuộc họp chính thức cấp cao, các quốc gia thành viên của QUAD đã nhắc lại “cam kết chắc chắn của họ đối với vai trò trung tâm của ASEAN và cấu trúc khu vực của ASEAN, đồng thời ủng hộ việc ASEAN thông qua Tầm nhìn Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương”. Tháng 3-2021, “Tuyên bố chung

của các nhà lãnh đạo QUAD: “The Spirit of the QUAD” một lần nữa nhắc lại “cam kết mạnh mẽ đối với sự đoàn kết, trung tâm của ASEAN và ủng hộ Tầm nhìn Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương (13).

Để củng cố cam kết chính trị với ASEAN, các thành viên QUAD đã tăng cường quan hệ chính trị với các nước ASEAN thông qua các chuyến thăm cấp cao và tiến gần hơn đến sự đồng thuận lợi ích với các nước ASEAN thông qua việc thiết lập quan hệ đối tác chiến lược. Tháng 1-2018, Ấn Độ đã mời nguyên thủ 10 nước ASEAN tham dự Hội nghị Cấp cao Ấn Độ-ASEAN và dự Lễ Quốc khánh lần thứ 69 của Ấn Độ. Sau cuộc gặp, nhằm làm sâu sắc hơn quan hệ đối tác chiến lược, hai bên đã cùng nhau ra “Tuyên bố Delhi về Hội nghị cấp cao kỷ niệm ASEAN - Ấn Độ” (14).

Từ năm 2018 đến 2019, Australia đã thiết lập quan hệ đối tác chiến lược với Indonesia, Việt Nam và một số nước ASEAN khác. Vào tháng 9 năm 2020, Ngoại trưởng Australia Marise Payne bày tỏ sẵn sàng xây dựng quan hệ đối tác mạnh mẽ hơn với ASEAN. Australia cũng tiếp tục kết nối với ASEAN trong trụ cột chính trị-an ninh thông qua việc tham gia tích cực vào Hội nghị cấp cao Đông Á (EAS), Diễn đàn khu vực ASEAN (ARF), Hội nghị Bộ trưởng Quốc phòng ASEAN mở rộng (ADMM-Plus), Diễn đàn Hàng hải ASEAN mở rộng (EAMF) và Hội nghị Bộ trưởng (PMC) (15).

Hoa Kỳ cũng liên tục tiến hành các chuyến công du đến Đông Nam Á. Ngày 3-11-2020, Ngoại trưởng Mike Pompeo khi đó đã đến thăm Indonesia và sau đó có chuyến công du đặc biệt tới Việt Nam. Kể từ tháng 5-2021, Thứ trưởng Ngoại giao Hoa Kỳ Wendy Sherman và Bộ trưởng Quốc phòng Lloyd Austin đã lần lượt đến thăm Đông

Nam Á, “thể hiện thiện chí đáng kể của Hoa Kỳ trong việc cung cấp các bảo đảm an ninh cho các nước Đông Nam Á”. Vào tháng 8, sau khi Ngoại trưởng Anthony Blinken tổ chức cuộc họp trực tuyến với ngoại trưởng các nước Đông Nam Á, Phó Tổng thống Harris đã đích thân đến thăm Singapore, Việt Nam và các nước khác (16). Vào tháng 9-2023, trong chuyến thăm của Tổng thống Biden đến Việt Nam, Mỹ và Việt Nam đã chính thức nâng cấp quan hệ lên Đối tác chiến lược toàn diện, không lâu sau đó, Mỹ tiếp tục nâng cấp quan hệ với Indonesia (17).

Cựu Thủ tướng Nhật Bản Shinzo Abe cũng đã hội đàm với lãnh đạo một số nước ASEAN để thảo luận về mối quan hệ giữa Nhật Bản và “Chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tự do và rộng mở”. Sau khi Yoshihide Suga lên nắm quyền, ông một lần nữa chọn Việt Nam và Indonesia cho chuyến thăm đầu tiên, động thái này trùng hợp với mục đích của Mỹ và thể hiện đầy đủ ý định tiếp tục tăng cường quan hệ với các nước Đông Nam Á của Nhật Bản (18). Vào tháng 9-2023, Nhật Bản đã trở thành nước cuối cùng trong Bộ tứ nâng cấp mối quan hệ với ASEAN lên mức “đối tác chiến lược toàn diện”, sau Australia (tháng 10-2021), Hoa Kỳ (tháng 5-2022), Ấn Độ (tháng 11-2022), đồng thời từng nước của Bộ Tứ cũng đã tổ chức cuộc họp riêng với các nhà lãnh đạo ASEAN.

Về phía ASEAN, không chỉ tích cực hưởng ứng các động thái ngoại giao của QUAD, thiện chí và lòng tin của các nước này đối với QUAD cũng có sự cải thiện đáng kể. Bất chấp những lo ngại rằng Bộ tứ có thể làm suy yếu vai trò trung tâm của ASEAN, 50,4% số người ASEAN được hỏi trong Khảo sát tình hình Đông Nam Á 2023 đồng ý rằng việc tăng cường Bộ tứ sẽ hữu ích. Quan điểm này nhận được nhiều

sự ủng hộ nhất từ Brunei, Indonesia, Malaysia, Myanmar, Philippines, Singapore, Thái Lan và Việt Nam. Chỉ có 12,2% số người được hỏi không đồng ý, giảm nhẹ so với 13,1% vào năm 2022. Trong số đó, Singapore (19,7%), Thái Lan (15,3%) và Indonesia (14,9%) là những nước bi quan nhất. Số người trả lời trung lập tăng từ 28,5% lên 37,4%, chủ yếu đến từ Campuchia (67,2%) và Lào (60,7%) (19).

2.2. Mở rộng hợp tác kinh tế

An ninh kinh tế là mối quan tâm quan trọng của QUAD, trong đó ASEAN, nền kinh tế lớn thứ 5 thế giới, đóng vai trò không thể thay thế. Vào tháng 7 năm 2018, Ngoại trưởng Mỹ Mike Pompeo đã chỉ ra tại Diễn đàn Doanh nghiệp Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương rằng “an ninh kinh tế của khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương là trọng tâm của an ninh quốc gia của Hoa Kỳ và các đối tác của nước này” (20). Kể từ khi nối lại QUAD, bốn nước Mỹ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ đã tập trung tăng cường hỗ trợ kinh tế cho ASEAN đồng thời tăng cường nỗ lực xây dựng mạng lưới thương mại “tự do và thịnh vượng” và nhấn mạnh ủng hộ sự ổn định và tăng trưởng kinh tế ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương.

Ở cấp độ tập thể, QUAD đã tích cực triển khai các kế hoạch hợp tác về kinh tế với ASEAN. Từ tháng 3 đến tháng 6 năm 2020, Hoa Kỳ, Nhật Bản và Australia đã đầu tư vốn vào Indonesia, Việt Nam và các nước ASEAN khác thông qua kế hoạch “Mạng lưới chấm xanh” (Blue Dot Network) nhằm mở rộng quy mô xây dựng trong các lĩnh vực như năng lượng, cơ sở hạ tầng và kinh tế kỹ thuật số. “Hành lang tăng trưởng châu Á - châu Phi” do Nhật Bản và Ấn Độ cùng đề xuất có sự tích hợp với “Kế hoạch tổng thể về kết nối ASEAN 2025”. Vào tháng 9 năm 2020, Nhật Bản đã hợp tác với Australia và Ấn Độ để thành lập

Liên minh hợp tác chuỗi cung ứng (SCRI) và kêu gọi các nước ASEAN tham gia. Việc tăng cường quan hệ kinh tế và thương mại giữa QUAD và ASEAN nhằm phục vụ cho mục tiêu theo đuổi "trật tự và thịnh vượng khu vực" của ASEAN, đồng thời củng cố quan hệ kinh tế và thương mại giữa hai bên. Vào ngày 15 tháng 11 năm 2020, RCEP do 10 nước ASEAN khởi xướng và có sự tham gia của Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc, Australia, New Zealand và các nước khác, đã chính thức được ký kết. Việc ký kết thành công RCEP không chỉ khẳng định hiệu quả phối hợp tích cực của ASEAN với Nhật Bản, Australia và các nước khác mà còn cho thấy tất cả các nước đều có lợi ích chung trong việc phát triển các cơ chế khu vực và hợp tác kinh tế đa phương. Bên lề hội nghị thượng đỉnh của QUAD tại Tokyo vào ngày 23-5-2022, Tổng thống Mỹ Joe Biden chính thức tuyên bố khởi động Khung khổ kinh tế Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương và thịnh vượng (IPEF) (21). IPEF có sự tham gia của 7/10 quốc gia thành viên ASEAN (AMS) với tư cách là thành viên ban đầu, ASEAN đang hội nhập vào hệ thống chuỗi cung ứng do Mỹ dẫn đầu (22).

Hoa Kỳ đã thể hiện rõ nét vai trò lãnh đạo trong thúc đẩy quan hệ hợp tác kinh tế giữa QUAD và ASEAN. Vào tháng 4 năm 2020, để đối phó với vấn đề "quá phụ thuộc vào Trung Quốc trong chuỗi cung ứng ở các lĩnh vực trọng điểm", Hoa Kỳ đã sử dụng kế hoạch "Mạng lưới thịnh vượng kinh tế" để xây dựng hệ thống chuỗi cung ứng toàn cầu (GSC) do Hoa Kỳ dẫn đầu, trong đó Việt Nam là thành viên cốt lõi đầu tiên. Kế hoạch này nêu bật ý đồ chiến lược của Mỹ là xây dựng lại chuỗi công nghiệp toàn cầu lấy nước này làm hạt nhân, mục đích là cạnh tranh với ảnh hưởng to lớn của Trung Quốc trong chuỗi công nghiệp toàn cầu. Vào ngày 26 tháng 10, khi Tổng thống Biden tham dự Hội

nghị thượng đỉnh ASEAN qua video, ông hứa sẽ cung cấp "100 triệu USD hỗ trợ cho ASEAN". Vào tháng 4 năm 2021, "Đạo luật cạnh tranh chiến lược năm 2021" được Thượng viện Hoa Kỳ thông qua với sự ủng hộ áp đảo, "tái khẳng định cam kết của Hoa Kỳ với các đồng minh và đối tác trong khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, thông qua việc xây dựng công nghệ và cơ sở hạ tầng toàn cầu cũng như đầu tư vào các lĩnh vực như Quan hệ đối tác an ninh mạng để nâng cao khả năng cạnh tranh của Hoa Kỳ (23). Có thể thấy, việc mở rộng hỗ trợ cho các nước trong khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương là biện pháp quan trọng để chính quyền Biden thúc đẩy QUAD, đồng thời với tư cách là điểm tựa địa lý của khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, các nước ASEAN đang rõ ràng là một ưu tiên của chính quyền Biden.

Đối với Nhật Bản, kể từ khi Thủ tướng Abe lên nắm quyền lần thứ hai, Nhật Bản đã phát triển quan hệ đối tác với ASEAN dựa trên các khái niệm ngoại giao như "các giá trị phổ quát của dân chủ tự do" và "các đại dương tự do và rộng mở", đặc biệt nhấn mạnh vào việc mở rộng cơ sở hợp tác với ASEAN trong lĩnh vực kinh tế. Để nhận được sự ủng hộ từ các nước ASEAN cho "Chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương", Nhật Bản tích cực thúc đẩy quan hệ song phương thông qua Hỗ trợ Phát triển Chính thức (ODA). Sau khi "Chiến lược Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương" của Nhật Bản được công bố, ngoài các dự án viện trợ truyền thống như điện và đường sắt, Chính phủ Abe còn mở rộng viện trợ cho các lĩnh vực như "ứng phó với ô nhiễm môi trường và thiên tai" và "viện trợ nhân đạo", với việc lượng viện trợ luôn duy trì ở mức 3 tỷ USD, chiếm khoảng 55% tổng viện trợ nước ngoài của Nhật Bản. ODA không chỉ tăng cường quan hệ kinh tế,

thương mại giữa Nhật Bản và các nước ASEAN mà còn hỗ trợ quan trọng cho Nhật Bản thực hiện chiến lược phát triển quốc gia. Tháng 9-2016, Nhật Bản công bố Sáng kiến kết nối Nhật Bản - Mê Kông (JMCI), kêu gọi các nước Đông Nam Á tăng cường kết nối với Nhật Bản. Ngoài ra, Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP) do Nhật Bản dẫn đầu đã chính thức có hiệu lực vào tháng 12-2018. Từ lâu, Nhật Bản và ASEAN đã xây dựng mô hình kinh tế, thương mại tốt đẹp và CPTPP đã tạo nên tảng quan trọng để làm sâu sắc thêm quan hệ kinh tế giữa hai bên. Hiện nay, các nước ASEAN như Singapore, Việt Nam, Brunei và Malaysia là thành viên chính của hiệp định này. Do CPTPP có thể khắc phục hiệu quả các hạn chế thương mại giữa các nước thành viên nên các nước ASEAN khác đã thể hiện ý định tham gia mạnh mẽ. Vào tháng 7 năm 2020, trong “Kế hoạch hành động phục hồi kinh tế” được ký kết giữa Nhật Bản và ASEAN, hai bên đã đạt được sự đồng thuận về “sự cần thiết phải cải thiện chuỗi cung ứng linh hoạt”. Vào tháng 7 năm 2021, tại “Hội nghị Tổng thư ký Liên đoàn Công nghiệp và Thương mại Nhật Bản-ASEAN lần thứ 13” (FJCCIA), Nhật Bản và ASEAN đã cùng nhau thảo luận về “phục hồi kinh tế và ứng phó với các tình huống khẩn cấp về sức khỏe cộng đồng” và các nội dung khác (24).

Đối với Australia, với tư cách là một thực thể chính trị liên kê về mặt địa lý, ASEAN có giá trị to lớn đối với sự phát triển kinh tế của Australia. Năm 2007, Australia và ASEAN đã ký Tuyên bố chung về quan hệ đối tác toàn diện ASEAN-Australia. Sau khi hai bên thiết lập quan hệ đối tác chiến lược vào năm 2014, sự bổ sung mạnh mẽ về kinh tế giữa Australia và ASEAN ngày càng trở nên nổi bật, ASEAN nói chung đã vượt qua

Nhật Bản để trở thành đối tác thương mại lớn thứ hai của Australia (25). Để làm sâu sắc hơn mối quan hệ kinh tế giữa QUAD và ASEAN, Australia đã tăng cường đầu tư kinh tế, thương mại vào ASEAN, thương mại song phương cơ bản duy trì xu hướng tăng trưởng ổn định, quan hệ kinh tế trở thành một phần quan trọng trong việc mở rộng quan hệ song phương, và “Hiệp định Đối tác Kinh tế Toàn diện Khu vực” (RCEP) mang lại sự bảo đảm lớn hơn cho tự do hóa thương mại giữa hai bên.

Đối với Ấn Độ, ASEAN là một kênh quan trọng để Ấn Độ hội nhập vào châu Á và nền kinh tế toàn cầu. Ấn Độ từ lâu đã duy trì trao đổi chặt chẽ với Đông Nam Á. Với việc đưa ra Chính sách hướng Đông, sau này điều chỉnh thành Chính sách hành động hướng Đông, trao đổi giữa Ấn Độ và ASEAN trên cấp độ kinh tế và an ninh ngày càng trở nên thường xuyên. Ấn Độ không chỉ tăng cường hợp tác với ASEAN trong các lĩnh vực thương mại, đầu tư, khoa học công nghệ mà còn ký một loạt hiệp định thương mại tự do với ASEAN như “Hiệp định khung hợp tác kinh tế toàn diện” và “Hiệp định Thương mại tự do Ấn Độ - ASEAN”. Sau khi QUAD tăng cường hợp tác ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, quan hệ kinh tế và thương mại giữa Ấn Độ và ASEAN đã được tăng cường hơn nữa.

Về phía ASEAN, các biện pháp nói trên của QUAD đã giúp ASEAN được đáp ứng nhu cầu tương tác kinh tế với Hoa Kỳ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ. Nằm ở trung tâm khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, ASEAN khẳng định sẵn sàng trở thành trung tâm hoạt động kinh tế khu vực trong những thập kỷ tới. Sau khi Tầm nhìn Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương được công bố, ASEAN đã phản ứng tích cực, mong muốn gắn kết các biện pháp kinh tế của QUAD với hợp tác tiểu vùng Đông Nam Á.

2.3. Tăng cường hợp tác an ninh

Vấn đề an ninh luôn là tâm điểm chú ý của 4 nước Mỹ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ, việc khởi động lại QUAD đã tăng cường hơn nữa sự hợp tác giữa 4 nước trong lĩnh vực an ninh quân sự. Kể từ tháng 11 năm 2017, “bảo đảm tự do hàng hải và an ninh hàng hải ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương” đã trở thành chủ đề quan trọng được thảo luận tại tất cả các cuộc họp của QUAD, và việc can thiệp vào vấn đề Biển Đông là mục đích chính của QUAD để tập trung vào vấn đề này. Trong số các quốc gia thành viên ASEAN, các quốc gia như Philippines, Việt Nam và Malaysia được coi là các bên liên quan ở Biển Đông. Để tăng cường can dự vào các vấn đề Biển Đông, các nước thành viên của QUAD đã tăng cường quan hệ an ninh hàng hải với các nước ASEAN thông qua các cuộc tập trận quân sự chung và hợp tác quốc phòng.

Thứ nhất, với sự tham gia của QUAD, quy mô hợp tác an ninh của ASEAN đã tăng lên đáng kể. QUAD đã đoàn kết các nước ASEAN tham gia các cuộc tập trận quân sự trên Biển Đông. Trong tháng 8 và tháng 10, bốn nước Mỹ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ đã tổ chức cuộc tập trận quân sự chung "Malabar-2021" trên biển Philippines và vịnh Bengal (26). Tháng 3-2019, trong khuôn khổ hoạt động “Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương Endeavour 2019”, Australia liên tiếp tiến hành các cuộc tập trận quân sự chung với Việt Nam, Thái Lan, Malaysia, Indonesia, Singapore và các nước ASEAN khác. Vào tháng 9-2019, Hoa Kỳ và 10 nước ASEAN đã tổ chức các cuộc tập trận quân sự chung... Ấn Độ đều đặn tiến hành các cuộc tập trận SIMBEX với Singapore; thực hiện các cuộc tuần tra phối hợp thường xuyên dọc theo biển Andaman với Thái Lan và Indonesia. Tháng 5-2023, trong khuôn khổ hợp tác Ấn Độ - ASEAN, hai bên đã tổ chức

khai mạc cuộc tập trận quân sự ở Biển Đông được gọi là Diễn tập Hàng hải ASEAN - Ấn Độ (27).

Thứ hai, bốn nước Mỹ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ rất coi trọng việc hỗ trợ xây dựng năng lực hàng hải của các nước ASEAN và không ngừng nhấn mạnh sự cần thiết của hợp tác an ninh hàng hải. Vào tháng 6 năm 2019, “Báo cáo chiến lược Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương” của Hoa Kỳ tuyên bố rằng “Hoa Kỳ sẽ mở rộng quan hệ đối tác an ninh với Việt Nam, Indonesia và các nước khác, đồng thời sử dụng các cơ chế đa phương trong khu vực để duy trì quyền lực chính trị, lợi ích kinh tế và an ninh của Hoa Kỳ ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Sau đó, trong Hội nghị thượng đỉnh các nhà lãnh đạo G20 tổ chức tại Nhật Bản, Thủ tướng Ấn Độ Narendra Modi và Tổng thống Indonesia Joko Widodo đã có những trao đổi sâu sắc về hợp tác kinh tế và an ninh hàng hải. Vào tháng 7, Đạo luật Ủy quyền Quốc phòng Hoa Kỳ (NDAA) cho năm tài chính 2020 nhấn mạnh rằng đạo luật này “sẽ tiếp tục hỗ trợ việc xây dựng năng lực hàng hải của ASEAN”. Vào tháng 12, các nhà lãnh đạo Ấn Độ và Việt Nam đã nhắc lại rằng “hợp tác quốc phòng và an ninh là trụ cột của quan hệ song phương”. Vào tháng 8 năm 2021, bốn nước Mỹ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ đã cùng nhau tổ chức cuộc diễn tập quân sự “Hợp tác và huấn luyện Đông Nam Á” (SEACAT) với hải quân của 20 nước đối tác, trong đó có các nước Đông Nam Á. trong việc chống lại “các trường hợp khẩn cấp trên biển”, điều này đã làm tăng trọng tâm của cơ chế bốn bên về an ninh hàng hải ở Đông Nam Á. Nhìn chung, quá trình thúc đẩy hợp tác an ninh với các nước ASEAN đã củng cố cấu trúc an ninh của QUAD và tăng cường đáng kể sự phối hợp giữa bốn nước Mỹ, Nhật Bản, Australia và Ấn Độ ở cấp khu vực.

Đặc biệt, vấn đề Biển Đông vốn là mối quan tâm chung của Trung Quốc và các nước ASEAN cũng được QUAD đề cập đến nhiều lần. Vào tháng 7 năm 2020, Ngoại trưởng Pompeo tuyên bố rằng “Hoa Kỳ sát cánh cùng các đồng minh và đối tác ở Đông Nam Á để cùng bảo vệ chủ quyền của họ đối với các tài nguyên hàng hải”. Vào tháng 10, khi Thủ tướng Nhật Bản Yoshihide Suga đến thăm Indonesia và Việt Nam, ông đặc biệt nhấn mạnh sự cần thiết phải chú ý đến tình hình Biển Đông và thúc đẩy “hợp tác an ninh hàng hải Nhật Bản - ASEAN”. Tại Hội nghị thượng đỉnh Đông Á lần thứ 15 vào tháng 11 năm 2020, Bộ trưởng Ngoại giao S. Jaishankar tuyên bố: “Các hành động và sự cố của Trung Quốc ở Biển Đông đã làm xói mòn niềm tin vào các cuộc đàm phán đang diễn ra về bộ quy tắc ứng xử được đề xuất trong khu vực. Các cuộc đàm phán không được gây phương hại đến lợi ích hợp pháp của bên thứ ba và phải hoàn toàn phù hợp với Công ước Liên hợp quốc về Luật biển (UNCLOS)” (28).

3. Triển vọng hợp tác QUAD -ASEAN ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương

Kenneth Waltz đã chỉ ra trong cuốn sách “Lý thuyết chính trị quốc tế” rằng “cấu trúc ảnh hưởng đến hành vi trong hệ thống, nhưng tác động này là trực tiếp” (29), có nghĩa là khi cấu trúc được hình thành, nó sẽ ảnh hưởng đến sự ổn định của hệ thống một cách tự nhiên và từ đó ảnh hưởng đến hành vi của các đơn vị cấu thành. Bốn chủ thể trong quan hệ quốc tế là Hoa Kỳ, Nhật Bản, Ấn Độ và Australia đã hình thành một hệ thống mạng lưới thông qua sự kết hợp chiến lược ở khu vực “Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương”, tương tác thường xuyên dựa trên vai trò tương ứng của mình, thúc đẩy kết nối lẫn nhau và ảnh hưởng lẫn nhau. Trong quan hệ với ASEAN, một cơ chế liên khối rõ ràng sẽ cho phép chuyên môn hóa và xây dựng khả

năng tương tác giữa hai nhóm. Do đó QUAD chắc chắn sẽ tiếp tục các nỗ lực tập thể để tăng cường quan hệ với ASEAN, qua đó nhấn mạnh sự hiện diện và tầm ảnh hưởng của cả nhóm ở khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Mục tiêu hiện hữu của QUAD với ASEAN nói riêng và châu Á nói chung là đảm bảo tự do hàng hải và hàng không ở khu vực Biển Đông và Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, nơi có nhiều tuyến đường biển quan trọng, tăng cường thương mại và đầu tư giữa các quốc gia QUAD và ASEAN, thúc đẩy sự phát triển kinh tế khu vực, đảm bảo các quốc gia tuân thủ luật pháp quốc tế, đặc biệt là Công ước Liên hợp quốc về luật Biển (UNCLOS). Sâu xa hơn, QUAD muốn đảm bảo rằng không có quốc gia nào, đặc biệt là Trung Quốc, có thể thống trị khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương và làm mất cân bằng quyền lực. Chính vì vậy, QUAD nỗ lực để tạo ra một trật tự khu vực dựa trên các quy tắc và luật pháp quốc tế, đảm bảo quyền tự chủ và quyền lợi của các quốc gia nhỏ hơn. QUAD đã nỗ lực để xây dựng một mạng lưới đối tác rộng khắp trong khu vực để đối phó với các thách thức chung và thúc đẩy sự phát triển bền vững, tăng cường đối thoại và hợp tác đa phương, tạo ra một nền tảng để giải quyết các vấn đề khu vực một cách hòa bình và hợp tác. Những mục tiêu này phản ánh sự kết hợp giữa các lợi ích ngắn hạn và dài hạn của các quốc gia trong nhóm QUAD, cũng như cam kết của họ đối với sự ổn định và thịnh vượng của khu vực Đông Nam Á nói riêng và châu Á nói chung.

Ở phương diện cá nhân, cả bốn thành viên QUAD sẽ cùng nỗ lực thúc đẩy quan hệ với ASEAN nhưng theo những cách riêng. Đối với Mỹ, việc xây dựng một khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tự do và mở theo như chiến lược của Mỹ là một “kế hoạch dài hạn”, mặc dù đây là di sản ngoại giao của chính quyền Trump nhưng

chính quyền Biden đã nhấn mạnh sự sẵn sàng tiếp tục thúc đẩy chiến lược này. Vào ngày 10 tháng 3 năm 2021, cựu Bộ trưởng Quốc phòng Hoa Kỳ James Norman Mattis và những người khác đã chỉ ra rằng QUAD có thể đóng một vai trò quan trọng trong các lĩnh vực như an ninh chuỗi cung ứng". ASEAN sẽ được đưa vào hệ thống chuỗi cung ứng này và tiếp tục đàm phán với Mỹ, Nhật Bản và các nước khác về các vấn đề cụ thể như xây dựng cơ sở hạ tầng và hợp tác năng lượng. Đối với ASEAN, duy trì sự thịnh vượng và ổn định trong khu vực là mục tiêu chiến lược nhất quán của khối. Tăng cường tương tác kinh tế giữa QUAD và ASEAN sẽ giúp duy trì ảnh hưởng to lớn của nhóm này, đặc biệt là Mỹ đối với trật tự kinh tế khu vực.

Đối với Nhật Bản và Australia, Đông Nam Á nằm ở ngã ba Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, vị trí địa lý quan trọng, đặc biệt là các tuyến đường biển ở khu vực này có sức hấp dẫn vô cùng lớn đối với hai quốc gia kể trên. Việc mở rộng hợp tác hàng hải giữa Australia và Nhật Bản đã tạo ra động lực lớn cho hợp tác đa phương với ASEAN. Trong phát triển quan hệ với ASEAN, Nhật Bản và Australia sẽ tiếp tục tìm cách mở rộng hợp tác an ninh, củng cố xây dựng hệ thống an ninh của mình, đồng thời tăng cường vừa kiểm soát và cân bằng với Trung Quốc, vừa thúc đẩy các biện pháp kinh tế, tăng thị phần ở Đông Nam Á để duy trì sự cân bằng lợi ích kinh tế của chính mình. Đặc biệt sau khi quan hệ kinh tế và thương mại với Trung Quốc bị cản trở, Australia cần khai thác tiềm năng thị trường Đông Nam Á và tăng cường hợp tác với ASEAN chắc chắn sẽ là một lựa chọn hợp lý của quốc gia này.

Các lựa chọn chính sách ASEAN của Ấn Độ nhìn chung sẽ phức tạp hơn so với ba nước còn lại. Một mặt, việc không có tham gia RCEP sẽ ảnh hưởng sâu sắc đến quan

hệ kinh tế, thương mại Ấn Độ - ASEAN và IPEF được kỳ vọng sẽ bù đắp những khoảng trống mà RCEP tạo ra trong quan hệ giữa hai bên. Mặt khác, an ninh hàng hải là mục tiêu chiến lược mà Chính phủ Modi luôn theo đuổi, là đối tác quan trọng trong hợp tác an ninh hàng hải, ASEAN đóng vai trò điều phối quan trọng trong tiến trình xây dựng an ninh hàng hải của Ấn Độ. Theo quan điểm này, Ấn Độ có thể đầu tư nhiều nguồn lực hơn vào ASEAN trong tương lai để tăng cường khả năng an ninh hàng hải của cả hai bên.

Đối với ASEAN, "toàn diện và hợp tác" vẫn là tiền đề hàng đầu trong khái niệm Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương của ASEAN. Với tư cách là một tổ chức kinh tế khu vực quan trọng, ASEAN đóng vai trò không thể thay thế về chính trị, an ninh, kinh tế, bất kỳ sự lựa chọn chiến lược nào cũng sẽ có tác động không thể đo đếm được đối với ASEAN và thậm chí là toàn bộ khu vực Đông Nam Á. Đồng thời, trong bối cảnh thời đại có nhiều thay đổi lớn, ASEAN sẽ tận dụng một cách linh hoạt các cơ hội hợp tác mà QUAD đã mở ra để gia tăng ảnh hưởng về cả kinh tế và chính trị, củng cố vai trò là "điểm tựa" cạnh tranh nước lớn, có giá trị chiến lược quan trọng đối với trật tự an ninh khu vực và thậm chí cả bối cảnh chính trị toàn cầu. Tuy nhiên sự đoàn kết nội khối của ASEAN có thể bị chia rẽ do tác động của Trung Quốc, trước nguy cơ bị cạnh tranh về ảnh hưởng, nước này sẽ tiếp tục lôi kéo ASEAN về mặt chiến lược, tạo ra cả những cơ hội và thách thức không nhỏ cho khu vực. Trong bối cảnh chính trị và kinh tế toàn cầu đang trong giai đoạn quan trọng có nhiều thay đổi lớn, một môi trường khu vực ổn định là điều thiết thực hơn đối với ASEAN để duy trì sự phát triển nội bộ có tính phối hợp, thậm chí cản trở quá trình hội nhập khu vực. Vì vậy, tránh rơi vào cạnh tranh nước lớn là nguyên tắc

quan trọng để ASEAN theo đuổi lợi ích của các nước thành viên, nhằm duy trì đủ dư địa hành động trước sức ép của Trung Quốc và hợp tác sâu rộng với QUAD.

4. Kết luận

Trong những năm gần đây, với việc Hoa Kỳ xây dựng chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, xu hướng kết hợp chiến lược theo mạng lưới giữa Hoa Kỳ, Nhật Bản, Ấn Độ và Australia đã có dấu hiệu ngày càng mạnh mẽ hơn. Việc nối lại và phát triển QUAD đã củng cố mối quan hệ chiến lược giữa bốn nước, xây dựng khuôn khổ hợp tác để phát triển thành cấu trúc chiến lược cơ bản của hệ thống Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương. So với những chương trình nghị sự đặt ra trong các hội nghị thượng đỉnh năm 2020-2021, QUAD đã có những điều chỉnh và mở rộng trong mục tiêu, cơ chế, và nội dung hợp tác nhằm đáp ứng các thách thức mới và tăng cường sự hợp tác đa phương và đa ngành. Sự linh

hoạt và phản ứng kịp thời trước các thách thức khu vực và toàn cầu là yếu tố quan trọng giúp QUAD duy trì và phát triển vai trò của mình trong khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương.

Nằm ở vị trí trung tâm của khu vực với các nền kinh tế phát triển sôi động, ASEAN trở thành đối tác quan trọng hàng đầu của QUAD ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Với nỗ lực của cả hai phía, các liên kết lợi ích giữa ASEAN và Bộ tứ đã được hình thành, đặc biệt trong bối cảnh các nước tăng cường hợp tác với khu vực về các lĩnh vực như cơ sở hạ tầng, chuỗi cung ứng và an ninh. Nhìn chung, xét về giá trị địa chính trị và chiến lược của ASEAN, QUAD sẽ tiếp tục mở rộng đầu tư cả về kinh tế và quân sự vào ASEAN, tìm kiếm sự ủng hộ của ASEAN đối với chiến lược khu vực "Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương" của 4 nước và đạt được mục tiêu cạnh tranh ảnh hưởng với Trung Quốc.

CHÚ THÍCH

* Bài viết này là sản phẩm thuộc đề tài cấp Bộ: Tác động của các nước lớn đến chính sách Hành động hướng Đông của Ấn Độ.

(1). Harsh V. Pant, India and the Quad: Chinese belligerence and Indian resilience. *ORF* Mar 20, 2022. <https://www.orfonline.org/research/india-and-the-quad>.

(2). Brendan Taylor, The Defence White Paper 2013 and Australia's Strategic Environment, *Security Challenges*, Vol. 9, No. 2, 2013, pp. 15-22

(3). Lendon, B., Raine, A. 'A free and open Indo-Pacific': With a single phrase, Shinzo Abe changed America's view of Asia and China. *CNN* July 20, 2022. <https://edition.cnn.com/2022/07/20/asia/shinzo-abe-legacy-china-japan-indo-pacific-intl-hnk/index.html>

(4). Trump, D. J.,. *Remarks by President Trump at APEC CEO Summit* [Speech]. APEC CEO Summit, Vietnam, 2017, November 11. <https://asean.usmission.gov/remarks-presidenttrump-apece-ceo-summit-da-nang-vietnam/>

(5). The White House (2017), National Security Strategy of the United States of America. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.

(6). Ministry of External Affairs, Government of India, 2nd India-Australia-Japan- USA Ministerial Meeting. MEA October 06, 2020. https://www.mea.gov.in/press-releases.htm?dtl/33098/2nd_IndiaAustraliaJapan_USA_Ministerial_Meeting~:text=Jaishankar%2C%20Minister%20of%20External%20Affairs,post%20Covid%2D19%20international%20order.

(7), (13). Luthra, G., The Hiroshima Quad Summit 2023: Building on the momentum. *ORF* Jun 06, 2023. <https://www.orfonline.org/expert-speak/the-hiroshima-quad-summit-2023>.

(8). The White House, National Security Strategy of the United States of America, *The White House* 2022, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris->

Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf.

(9). *Cabinet Secretariat Of The Republic Of Indonesia*, Indo-Pacific Concept Important for ASEAN: President Jokowi, *Cabinet Secretariat Of The Republic Of Indonesia* 2018, <https://setkab.go.id/en/indo-pacific-concept-important-for-asean-president-jokowi/>

(10). ASEAN Main Portal (2021). ASEAN Outlook on the Indo-Pacific. https://asean.org/asean2020/wp-content/uploads/2021/01/ASEAN-Outlook-on-the-Indo-Pacific_FINAL_22062019.pdf

(11). *Anadolu Agency, Trump vows free and open Indo-Pacific region. Anadolu Agency, November 14, 2017.* <https://www.aa.com.tr/en/americas/trump-vows-free-and-open-indo-pacific-region/964636>

(12). Gale, J.B., Shearer, A., *The Quadrilateral Security Dialogue and the Maritime Silk Road Initiative. CSIS Brief* 2018. p.3.

(14). *The ASEAN Secretariat, Delhi Declaration of the ASEAN-India Commemorative Summit to Mark the 25th Anniversary of ASEAN-India Dialogue Relations. Asian Main Portal* January 25, 2018, <https://asean.org/delhi-declaration-of-the-asean-india-commemorative-summit-to-mark-the-25th-anniversary-of-asean-india-dialogue-relations/>

(15), (25). *ASEAN Secretariat. Overview Of Asean-Australia Comprehensive Strategic Partnership, ASEAN Secretariat Information Paper* 2024, p.3.

(16). *The White House, Vice President Harris's Meeting with President Phuc of Vietnam, The White House* 2022, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/11/18/vice-president-harris-meeting-with-president-phuc-of-vietnam/>

(17). Medina, A.F., *U.S.-Southeast Asia Relations in the Biden Era: A Timeline, ASEAN Briefing* 2023, <https://www.aseanbriefing.com/news/u-s-southeast-asia-relations-in-the-biden-era-a-timeline/>

(18), (24). *The Official Website of the Prime Minister of Japan and His Cabinet, ASEAN - Japan: An Evolving Relationship, Reuters* January 16, 2024, <https://www.reuters.com/plus/asean-japan-an-evolving-relationship>.

(19). Seah, S., Lin, J., Martinus, M., Sithanonyay, Suvannaphakdy, Pham Thi Phuong Thao (2023). *The State of Southeast Asia: 2023 Survey Report*, ISEAS-Yusof Ishak Institute. 60 pages.

(20). McCarthy, Mike Pompeo pledges US 'partnership not domination' in 'Indo-Pacific' region, *The Guardian*, June 30, 2018. <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jul/30/mike-pompeo-indo-pacific-us-china>

(21), (23). The White House, Statements and Releases, *The White House* 2022, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/05/23>.

(22). Ramli, I.M., Waskitho, T. & Kasih, M.C., The Interplay of IPEF Between RCEP and CPTPP: An ASEAN Viewpoint in Marc Bungenberg, Manjiao Chi, Andrea K. Bjorklund (ed) *Asian Yearbook of International Economic Law* ((AYIEL, volume 2023). Springer.

(26). *United States Navy, Chief of Information (2021). Australia, India, Japan, and U.S. Kick-off Phase II: MALABAR 2021. United States Navy, Chief of Information* 13 October 2021, <https://www.navy.mil/Press-Office/News-Stories/Article/2808152/australia-india-japan-and-us-kick-off-phase-ii-malabar-2021/>

(27). Grossman, D. (2023). "India Is Becoming a Power in Southeast Asia," *Foreign Policy*, 07/07/2023

<https://foreignpolicy.com/2023/07/07/india-southeast-asia-china-security-strategy-military-geopolitics-vietnam-philippines-indonesia/>

(28). Premesha Sahadon, McLain Gill (2023). India-Philippines relations: Robust ties for a secure and rules-based Indo-Pacific. *ORF* Jul 12, 2023. <https://www.orfonline.org/expert-speak/india-philippines-relations/>

(29). Waltz, K. (1979), *Theory of International Politics*, London: Addison-Wesley Publishing Company, p.74.